

Олійник Д. І.
аспірант

*Державної навчально-наукової установи
«Академія фінансового управління»
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-273-2-18>

КРЕДИТНА АКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Державні банки в Україні формують ядро банківської системи і від їх активності на ринку кредитування підприємств і домогосподарств напряду залежить загальний стан економіки. Наведена статистика свідчить про суттєве збільшення кредитного портфелю державних банків, у той же час банки з іноземним капіталом згорнули кредитування, що обумовлено більш суворими апетитом до ризиків, які встановлюють дочірнім банкам материнські корпорації. Внаслідок цього зросла питома вага кожного державного банку. Разом з тим, якщо врахувати девальвацію гривні, то приріст кредитного портфелю Приватбанку є дуже незначним.

Вкладення в цінні папери державного боргу залишаються привабливою альтернативою для усіх банків, але саме у державних банках зосереджена основа маса таких інвестицій. Головною причиною є капіталізація цих банків за рахунок емісії ОВДП, а також опосередкований вплив держави на банки. Наведена звітність не враховує вкладення вільної ліквідності у депозитні сертифікати НБУ. Ці умовні інвестиції також слід вважати альтернативою кредитам, оскільки вони приносять сталу дохідність без кредитного ризику.

Кредитно-інвестиційна активність державних банків у 2022 р.

Назва банку	Частка КП в загальних активах		Приріст з початку року, %	Частка банку у КП системи	
	01.01.2022	01.10.2022		01.01.2022	01.10.2022
Приватбанк	42%	38%	7%	23%	24%
Ощадбанк	35%	40%	22%	8%	10%
Укрексімбанк	41%	46%	30%	8%	10%
Укргазбанк	47%	51%	32%	6%	7%
Банки з іноземним капіталом	53%	46%	-16%	36%	29%
Банки з місцевим капіталом	43%	45%	4%	19%	20%
Усього банківська система	45%	43%	3%	100%	100%
Приватбанк	35%	33%	9%	38%	45%
Ощадбанк	37%	33%	-5%	17%	18%
Укрексімбанк	23%	19%	-1%	9%	10%
Укргазбанк	17%	14%	-4%	4%	4%
Банки з іноземним капіталом	10%	6%	-41%	13%	9%
Банки з місцевим капіталом	10%	15%	-33%	19%	14%
Усього банківська система	22%	20%	-9%	100%	100%

Джерело: розраховано автором за даними НБУ. Наглядова статистика [1]

Проаналізуємо галузеву структуру кредитних портфелів державних банків, щоб зрозуміти пріоритети і зміни. Використовуючи статистику НБУ, ми виділили найбільш значні галузі у

портфелі банківської системи та порівняли із структурою кожного державного банку, прослідують кореляцію між системою і банком. Варто зазначити, що достовірність інформації про галузевий профіль кредитів потребує перевірки, оскільки певне підприємство-позичальник може вести кілька видів економічної діяльності, але до конкретної галузі воно буде віднесено за найбільшою часткою. Крім того, деякі галузі об'єднують різні сектори, наприклад, сільське господарство варто взагалі показувати окремо від рибного господарства та мисливства. Багато галузей мають також штучний поділ, наприклад, будівництво будівель, споруд та спеціалізовані будівельні роботи. Ускладнює класифікацію виділення сектору «Діяльність головних управлінь (хед-офісів); консультування з питань керування».

Таблиця 2

**Галузева структура кредитних портфелів
державних банків у 2022 році**

Галузь	Структура кредитних портфелів				
	Система	ПБ	ОБ	УЕБ	УГБ
1	2	3	4	5	6
Усього	100%	100%	100%	100%	100%
Оптова торгівля	21%	17%	27%	13%	16%
Сільське господарство	16%	6%	16%	6%	12%
Роздрібна торгівля	15%	49%	3%	2%	6%
Виробництво харчових продуктів	8%	0%	5%	12%	2%
Постачання електроенергії, газу	8%	0%	26%	19%	18%
Операції з нерухомим майном	8%	7%	12%	8%	8%
Складське господарство	2%	2%	0%	1%	3%
Добування нафти та газу	2%	0%	0%	7%	6%
Виробництво машин	2%	0%	0%	3%	1%
Будівництво будівель	1%	3%	1%	1%	3%
Будівництво споруд	1%	0%	0%	2%	1%

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5	6
Спеціалізовані будівельні роботи	1%	0%	0%	0%	0%
Діяльність головних управлінь	1%	0%	0%	5%	7%
Виробництво напоїв	1%	0%	0%	3%	1%
Оренда, прокат і лізинг	1%	3%	0%	1%	0%
Металургійне виробництво	1%	0%	5%	2%	0%
Телекомунікації	1%	0%	0%	0%	0%
Виробництво гум. і пласт. виробів	1%	0%	0%	1%	1%
Виробництво мінеральної продукції	1%	0%	0%	1%	0%
Трубопровідний транспорт	1%	0%	0%	1%	3%
Інші галузі	7%	12%	4%	10%	10%
Кореляція із системою		0,655	0,772	0,611	0,765

Примітка: ПБ – Приватбанк, ОБ – Ощадбанк, УЕБ – Укресімбанк, УГБ – Укргазбанк

Джерело: розраховано автором за даними НБУ. Наглядова статистика

Продовження таблиці

Галузь	Частка банку у кредитуванні галузі			
	ПБ	ОБ	УЕБ	УГБ
1	2	3	4	5
Усього	25%	10%	13%	9%
Оптова торгівля	20%	13%	8%	7%
Сільське господарство	10%	10%	5%	7%
Роздрібна торгівля	83%	2%	2%	4%
Виробництво харчових продуктів	1%	6%	19%	3%
Постачання електроенергії, газу	0%	32%	29%	19%
Операції з нерухомим майном	25%	16%	15%	10%
Складське господарство	27%	1%	6%	13%
Добування нафти та газу	0%	0%	53%	29%

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5
Виробництво машин	0%	1%	25%	8%
Будівництво будівель	54%	5%	12%	19%
Будівництво споруд	0%	1%	31%	14%
Спеціалізовані будівельні роботи	0%	2%	0%	3%
Діяльність головних управлінь	0%	0%	53%	43%
Виробництво напоїв	0%	0%	27%	9%
Оренда, прокат і лізинг	55%	2%	9%	1%
Металургійне виробництво	1%	43%	17%	1%
Телекомунікації	1%	0%	5%	0%
Виробництво гум. і пласт. виробів	3%	3%	19%	6%
Виробництво мінеральної продукції	2%	2%	18%	3%
Трубопровідний транспорт	14%	6%	24%	37%
Інші галузі	41%	6%	19%	13%

Джерело: розраховано за даними НБУ. Наглядова статистика [1]

Аналіз даних, наведених у табл. 2, дозволяє зробити наступні висновки:

Державні банки віддають перевагу оптовій торгівлі та в цьому домінуванні віддають перевагу галузям з швидким обігом коштів.

Приватбанк явно відрізняється від трьох інших державних банків підтримкою роздрібною торгівлі та операцій з нерухомістю.

Укрексімбанк та Укргазбанк мають дуже значну концентрацію кредитів у добуванні природного газу.

Державні банки є не підтримують належним чином виробничу сферу, за винятком металургії.

Значна участь Укрексімбанку у кредитуванні будівництва поряд з операціями з нерухомістю не відповідає його статусу.

Жодний з державних банків і навіть консолідовано не виконує повноцінно місію національного банку розвитку.

Державні банки демонструють в умовах воєнного стабільне зростання кредитного портфелю, певною мірою компенсуючи

стагнацію у кредитуванні іноземними та приватними банками. Це відповідає світовій тенденції, виявленій дослідниками М. Брей і А. Шкларек: державні банки збільшили кредитування під час криз порівняно зі звичайним часом, тоді як кредитування приватних банків зменшилося [2]. У той же час, кредитна політика державних банків має бути більш спрямованою на підтримку галузей які створюють додану вартість та обмежені у доступі до фінансування з боку інших комерційних банків (приватних та іноземних). Ця політика повинна бути антициклічною, а не проциклічною, тобто сприяти сталому економічному зростанню. Обґрунтованою є думка, що проциклічне кредитування приватними банками може знизити ефективність макроекономічної політики, тому антициклічне кредитування державними банками може бути корисним для згладжування бізнес-циклу [3]. Роль державних банків у стимулюванні економічного зростання має зростати, вони мають допомагати державі нейтралізувати недосконалість ринку.

Література:

1. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
2. Brei M. and Schclarek A. (2013), 'Public bank lending in times of crisis', *Journal of Financial Stability* 2013 Vol. 9 (4). P. 820–830. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S157230891300003X>.
3. Panizza U. State-Owned Commercial Banks. The Graduate Institute, Geneva & CEPR Working Paper No. HEIDWP09-2021. June 2021. URL: http://repec.graduateinstitute.ch/pdfs/Working_papers/HEIDWP09-2021.pdf.